

Zmocněnkyně vlády pro lidská práva

prof. JUDr. Helena Válková, CSc.

V Praze dne 8. 9. 2020

Vážená paní zmocněnkyně,

dovolujeme si Vám poslat své **vyjádření k předložené novele trestního řádu, trestního zákoníku, zákona o výkonu trestu odnětí svobody a dalších zákonů**, kterou bude Poslanecká sněmovna projednávat jako tisk 624/0, jehož jste zpravodajkou. Vyjadřujeme se pouze k těm změnám, které se ve světle výše zmíněného sněmovního tisku 624/0 dotýkají podmíněného propuštění. Naše stanovisko bychom velmi rádi s Vámi jakožto přední expertkou na danou problematiku a zároveň zpravodajku návrhu sdíleli.

Úvodem bychom rádi zdůraznili, že **institut podmíněného propuštění vnímáme jako klíčový nástroj při práci s odsouzenými ve vztahu k jejich resocializaci a velmi vítáme snahu o zefektivnění systému jeho aplikace**. Vnímáme, že jedním ze záměrů předložené novely je snaha zefektivnit proces podání a vyřizování žádosti o podmíněné propuštění a snížení administrativní zátěže pro jednotlivé složky, které jsou do projednávání žádostí o podmíněné propuštění zapojeny. S potřebou řešení tohoto problému se plně ztotožňujeme. Nicméně musíme konstatovat, že některá navržená opatření a změny nepovažujeme za vhodné řešení daného problému, a to zejména z důvodu, že podle našeho názoru omezí práva odsouzených a povedou k zvýšení vězeňské populace. **Jedná se zejména o způsob předkládání návrhu na podmíněné propuštění a lhůtu, ve které si odsouzený nemůže znovu požádat o podmíněné propuštění po jeho zpětvzetí**. Podrobnější stanovisko k jednotlivým navrhovaným změnám je rozepsáno níže.

- Nejvíce připomínek máme k navrhovanému znění § 331 trestního řádu.
- První skupina našich připomínek se vztahuje k **omezení práva odsouzeného podat návrh na podmíněné propuštění přímo soudu a podmínění svobodného přístupu k soudu podáním návrhu prostřednictvím věznice**. Předpokládaná novela nejen, že toto právo omezuje, ale navíc staví odsouzeného do více nevýhodné procesní situace, když umožňuje věznicí seznámit se s obsahem jeho podání ještě předtím, než věznice vypracuje hodnocení chování odsouzeného jako jeden ze stěžejních důkazů pro dané řízení (ve smyslu prokázání splnění podmínek dle § 88 trestního zákoníku). Domníváme se, že ve shodě s čl. 36 Listiny základních práv a svobod

nelze administrativní otázky či náročnost této agendy řešit prostřednictvím omezení základního práva odsouzeného na svobodný přístup k soudům a znevýhodnit odsouzeného na jeho procesních právech v daném řízení s úmyslem řešit otázky, které jsou převážně administrativní povahy. Jako akceptovatelné, avšak nikoliv ideální řešení vidíme způsob, který by spočíval v tom, že odsouzený informuje věznicu o svém záměru návrh podat, ta vypracuje hodnocení (případně vyhodnotí zákonnost podání ve vztahu ke lhůtě) a odsouzený podá svůj návrh prostřednictvím věznice, avšak v zalepené obálce (jinak znepřístupněném obsahu daného podání), což alespoň částečně zachová jeho stávající procesní situaci.

- Druhá oblast našich připomínek se **vztahuje ke lhůtě, ve které odsouzený nemůže podat návrh na podmíněné propuštění, pokud v předchozích šesti měsících vzal zpět svůj návrh.** Jsme přesvědčeni, že takový přístup povede k zvýšení počtu vězněných osob v ČR. Odsouzení budou nejen vyčkávat o několik týdnů či měsíců později s prvním návrhem na podmíněné propuštění, pokud jej nebudou moci vzít zpět v případě záporného stanoviska věznice a státního zastupitelství, ale zároveň nebude možné řešit situace, kdy by soud sice byl ochoten podmíněně propustit odsouzeného dříve než v následujících šesti měsících, ale nikoli v okamžik podání návrhu. Zároveň z našich analýz vyplývá, že část zpětvzetí je odůvodněna přidělením věci soudci, který se výrazně odlišuje svojí přísností od jiných soudců, ale ve většině případů je takové zpětvzetí doporučeno projednávajícím soudcem. V prvním případě by tuto situaci měl řešit justiční systém, ale nečiní tak – odsouzení by na toto neměli doplácet. V druhé situaci tento návrh povede pouze ke zvýšení počtu osob ve výkonu trestu.
- **Pokud byste nicméně přesto chtěla tuto možnost v novele zachovat, navrhujeme několik změn:** (i) Po zpětvzetí stanovit pouze 3měsíční lhůtu, během které nebude možné znovu podat návrh na podmíněné propuštění. Toto naplní cíle ministerstva a zároveň otupí přílišnou přísnost 6 měsíců. (ii) Tyto lhůty by se měly počítat zvlášť pro rozhodování o podmíněném propuštění podle jednotlivých odstavců § 88 trestního zákoníku. Bude-li odsouzený vědět, že má menší šance na propuštění podle odst. 2, bude logicky vyčkávat několik týdnů až měsíců, kdy bude muset splňovat méně náročné podmínky podle odst. 1. Této situaci by mělo být zabráněno. (iii) **Za naprosto zásadní považujeme, aby případná lhůta začala plynout zpětvzetím (učiněním úkonu) a nikoli okamžikem, kdy předseda senátu vezme zpětvzetí návrhu na vědomí.** Zaznamenali jsme situace, kdy bylo zřejmé, že soudy účelově zdržovaly rozhodování, aby potrestaly odsouzeného, který si podal ústavní stížnost a byl úspěšný. Okamžik zahájení běhu lhůty by tedy neměl záležet na soudu a stejně by nemělo záležet např. na tom, kolik práce soudce má, zda je na dovolené či na neschopence. Z navrhovaného § 331 odst. 5 trestního řádu by měla být vyškrtnuta slova „na vědomí“.
- Nakonec je otázkou, zda pokud se definuje probační úředník v § 27b trestního řádu, zda by jeho role neměla být definována i vzhledem k vykonávacímu řízení, a to i proto, že změny trestního řádu pamatují na roli Probační a mediační služby ČR ve vykonávacím řízení.

Obecně bychom pak chtěli zdůraznit, že řada problematických otázek spojených s institutem podmíněného propuštění a jeho administrativní zátěže soudů, by mohla nalézt řešení v podobě programů specializovaných na přípravu na projednávání podmíněného propuštění ze strany Vězeňské služby ČR, případně budoucího zřízení parolových komisí, které byly v praxi pilotně ověřeny. Přestože zkušenost s parolovými komisemi byla pozitivní, nebyly komise zavedeny do praxe. Toto vnímáme jako velmi politováníhodný fakt. Právě parolové komise představují jeden z účinných nástrojů přípravy odsouzeného na situaci po propuštění, který staví na intenzivní spolupráci s vězněnými osobami. Systémové začlenění tohoto nástroje do rozhodování o podmíněném propuštění umožňuje efektivně snížit počet nevyhovujících návrhů na podmíněné propuštění, což by současně snížilo administrativní zátěž celé agendy jak na straně věznic, tak soudů. Současně v návaznosti na zrušení laického prvku při rozhodování o podmíněném propuštění a nezavedení parolových rad je otázkou, zda by o podmíněném propuštění, zejména v případě delších trestů či závažných trestných činů, nemělo rozhodovat více osob než jeden soudce. Zde se může velice rozšířit v současné době objevující se trend, kdy soudci projednávající podmíněné propuštění, jako soudci trestní, znovu hodnotí trestnou činnost žadatele a pokud se jim zdá původně uložený trest mírný, žádosti nevyhoví.

Dovolíme si i při této příležitosti zdůraznit, že další příčinou dlouhodobě problematického a nedostatečného využívání institutu podmíněného propuštění je **nedostatečný systém přípravy odsouzených na podmíněné propuštění a navazující systém podpory a vedení na svobodě. Klíčovým problémem jsou v této souvislosti nedostatečné kapacity odborných pracovníků věznice, Probační a mediační služby a nedostatečná síť doprovodných služeb neziskového sektoru a absence jejich funkční provázanosti. Řešení tohoto problému by mělo být součástí systémového řešení, které by mělo být co nejdříve řešeno na legislativní úrovni.**

Rádi bychom na závěr vyjádřili poděkování za Vaše dlouhodobé úsilí o reformu trestních předpisů i praxe. Tohoto dlouhodobého úsilí si velmi vážíme a věříme v další spolupráci na systémových a legislativních změnách při tvorbě ucelené koncepce trestního práva, a to v duchu přístupů, které akcentují reintegrativní a restorativní přístupy a kladou důraz na potřebu náhrady způsobené újmy, komplexního řešení systematiky trestání a důrazu na penitenciární a postpenitenciární péči.

Se srdečným pozdravem

Mgr. Lenka Ouředníčková

předsedkyně výboru AOOV

JUDr. Petra Masopust Šachová, Ph.D.

garantka legislativní skupiny